

LA COMPILACIÓ DEL 1960: UN PROCÉS PRELEGISLATIU LLARG I COMPLEX

Antoni Mirambell i Abancó
Catedràtic de Dret Civil
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

La Llei 40/1960, de 21 de juliol, sobre la Compilació del dret civil especial de Catalunya (*Boletín Oficial del Estado* [BOE], núm. 175, de 22 de juliol),¹ constitueix la fita més important de l'ordenament jurídic de Catalunya contemporani: sense Compilació no tindríem Codi civil.

Efectivament, el preàmbul d'aquesta Llei afirma:

[...] en lo sucesivo, se conocerá cuál sea el Derecho especial de Cataluña con sólo examinar la Compilación; y cuantas materias y cuestiones carezcan en ella de precepto aplicable deberán regirse por el Código Civil, sin perjuicio de que al surgir, a pesar de todo, problemas de interpretación, o de lagunas que deban colmarse, tenga la importancia lógica, que es inexcusable, la consulta de la vieja Ley, de la doctrina y de la jurisprudencia, que supla aquellos defectos [...].

I acaba amb una expressió memorable:

[...] esta Ley, compilación de antiguas leyes que continúan vigentes y se justifican por una permanencia de siglos, por su observancia y arraigo innegables y cuyo fundamento se halla en ser exponente de peculiaridades sociales y jurídicas de raíz auténticamente nacional.

1. El mateix dia 21 de juliol de 1960 fou aprovada la Llei 49/1960, sobre propietat horitzontal (BOE, núm. 176, de 23 de juliol), considerada per alguns, sens dubte, més important que la Compilació. L'any 1959 fou un moment de canvi important a l'Estat espanyol, tal com ha recordat recentment J. J. LÓPEZ BURNIOL, «Mig segle després...», *AVUI* (30 gener 2010), p. 18. Efectivament, amb el Pla d'Estabilització de Joan Sardá Dexeus es va iniciar la liberalització econòmica i es va evitar la fallida de l'Estat (el liberalisme polític encara hauria d'esperar quinze anys), de manera que es va passar d'una societat agrària a una societat industrialitzada i es va abandonar la constitucionalització del règim falangista. S'ha considerat que amb l'entrada dels anomenats *tecnòcrates* al Govern d'Espanya s'inicià, també, la crisi de la dictadura.

Es tractava d'una llei espanyola ordinària, però exclusivament vigent en el territori de Catalunya. No era la primera llei d'aquesta naturalesa, ja que anteriorment fou promulgada la Llei de 31 de desembre de 1945, sobre inscripció, divisió i redempció de censos a Catalunya (BOE, núm. 4, de 4 de gener de 1946).² Quan el preàmbul de la Llei 40/1960 deia que la Compilació contenia tot el «derecho especial de Cataluña», no era veritat, pel fet que la mateixa Compilació va deixar vigent la Llei sobre els censos, la qual no fou derogada fins a la disposició final primera de la Llei 6/1990, de 6 de març, dels censos.

Aquesta Llei 40/1960, però, ha tingut un abans i un després.

2. DESPRÉS DE LA LLEI 40/1960

Aquesta Llei fou integrada en l'ordenament jurídic de Catalunya, com a conseqüència de la Constitució espanyola (CE) del 1978 i mitjançant l'exercici de la competència legislativa, per la Llei 13/1984, de 20 de març, sobre la Compilació del dret civil de Catalunya (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* [DOGC], núm. 420, de 28 de març de 1984; correcció d'errades: DOGC, núm. 436, de 23 de maig de 1984).

La disposició addicional única d'aquesta Llei 13/1984 autoritzava el Govern a dictar un decret llei per a redactar en català la part no modificada i fer un text refós que ordenés numèricament els articles i harmonitzés les normes si era necessari (el preàmbul de la Llei 40/1960 en va ser exclòs).

Per tant, el text legal de la Compilació del dret civil de Catalunya, encara en part vigent avui, fou establert, ja fa vint-i-sis anys, pel Decret llei (DL) 1/1984, de 19 de juliol de 1984, pel qual s'aprova el text articulat i refós de la Compilació del dret civil de Catalunya (DOGC, núm. 456, de 27 de juliol de 1984; correcció d'errades: DOGC, núm. 494, de 14 de desembre de 1984).

La Compilació deixava de ser del dret «especial» de Catalunya.

Una petita part d'aquesta Compilació encara segueix vigent, pel fet que el procés de codificació actual, iniciat per la Llei 29/2002, de 30 de desembre, primera llei del Codi civil de Catalunya (CCCat) (DOGC, núm. 3798, de 13 de ge-

2. Vegeu Antoni MIRAMBELL, *Els censos en el dret civil de Catalunya: la qüestió de l'emfiteusi (a propòsit de la Llei especial 6/1990)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 1997, col·l. «Estudis de Dret Privat Català», núm. 3 (reimpresió: 2003). Vegeu més recentment, a propòsit de la Llei 5/2006, de 10 de maig, del llibre cinquè del Codi civil de Catalunya, relatiu als drets reals, Antoni MIRAMBELL, «Els censos en l'actual Codi civil de Catalunya», *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. 106, núm. 2 (2007), p. 337-385.

ner de 2003), encara no s'ha culminat amb l'aprovació dels llibres segon (persona i família) i sisè (obligacions i contractes) CCCat.

3. ABANS DE LA LLEI 40/1960

En un treball que vaig publicar el 1995 juntament amb el professor Pau Salvador Coderch,³ ja se'ns va plantejar el problema relatiu a què calia considerar precedents de la Compilació.

Certament, des de la tercera recopilació de les constitucions de Catalunya, del 1704, fins a la Compilació del 1960, era necessari trobar un criteri de selecció de les múltiples iniciatives doctrinals i legislatives orientades a la conservació del dret propi i la consecució de la Compilació.

En conseqüència, el criteri més adequat és considerar «precedents» els textos articulats i redactats per un òrgan habilitat legalment per a realitzar un projecte de llei, ja sigui, segons el moment, d'apèndix o de compilació; per tant, per a realitzar projectes oficials.

Això implica, doncs, descartar com a precedent el darrer text legal històric que tingué vigència: la tercera recopilació de les constitucions i altres drets de Catalunya, publicada el 1704;⁴ com també descartar els textos referents al dret civil de Catalunya de caràcter doctrinal, és a dir, de caràcter particular o privat, encara que alguns estiguin redactats i es publiquin en forma de text articulat.

Per tant, cal prescindir, d'una banda, de:

— Academia de Derecho, *Proyecto de Apéndice del Código Civil para Cataluña*, Barcelona, Tipografía de Serra Hnos. y Rusell, 1896.

— *Anteproyecto de Apéndice del Código Civil para el Principado de Cataluña que presenta la Comisión Especial constituida con arreglo al Real Decreto de 24 de abril de 1899. D. Franciscio ROMANÍ I PUIGDENGOLAS, Presidente de dicha Comisión, y D. Juan de Dios TRIAS y GIRÓ, vocal de la misma, representante del Colegio de Abogados de Gerona. Precedido de un Prólogo del primero de dichos señores. Edición publicada con una introducción por la*

3. Antoni MIRAMBELL I ABANCÓ i Pablo SALVADOR CODERCH, «Els precedents de la Compilació: estudi introductor», a Gener GONZALO I BOU (ed.), *Projecte d'apèndix i materials pre-compilatoris del dret civil de Catalunya*, Barcelona, Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya, 1995, col·l. «Textos Jurídics Catalans», núm. 10, subcol·l. «Lleis i Costums», núm. VI/2.

4. *Constitucions y altres drets de Catalunya, compilats en virtut del capítol de Cort LXXXII de las Corts per la S. C. y R. Majestat del Rey don Philip IV Nostre Senyor celebradas en la ciutat de Barcelona any MDCCII*, Barcelona, en casa de Joan Pau Martí y Joseph Llopis Estampers, 1704. Reimpresió: Barcelona, Base i Romagraf, SA, 1973.

Revista Jurídica de Cataluña (de Joan Martí y Miralles), Barcelona, Hijos de Jaime Jepús Impresores, 1904. Edició originària: Barcelona, Tipografia de Vilá, Abad y Compañía, 1903.

— *Anteproyecto de Apéndice del Derecho Catalán al Código Civil. Ponencia de D. Joaquín ALMEDA con la colaboración de Martín TRIAS Y DOMENECH*, Barcelona, Imprenta de la Casa Provincial de Caridad, s. d.

— *Cataluña. Proyecto de Apéndice al Código Civil, aprobado por la Comisión de Codificación de dicho territorio, siendo ponente el vocal Juan J. PERMANYER Y AYATS, y sometido, ante la misma, a nueva revisión*, Barcelona, Imprenta de la Casa Provincial de Caridad, 1915.

— *Anteproyecto de la Compilación del Derecho Civil especial de Cataluña de 1952*, Barcelona, Casa Provincial de Caridad, 1952.

D'altra banda, cal prescindir, també, d'obres doctrinals individuals o col·lectives, algunes presentades en forma de text articulat, encara que hagin tingut una influència molt important en la redacció dels projectes oficials:

a) Academia de Jurisprudencia y Legislación de Barcelona:

— *Dictamen sobre codificación propuesta en el RD del 2 de febrero de 1880. Formulado en calidad de voto particular por D. Juan J. Permanyer, aprobado por dicha corporación en sesión de 20 de diciembre de 1880*, Barcelona, Imprenta Barcelonesa, 1881.

— *Exposición dirigida al Gobierno de S. M. por la [...] sobre las bases de que conviene partir y manera de formar el Apéndice al Código Civil de España, relativo al Derecho de Cataluña*, Barcelona, Imprenta Barcelonesa, 1891.

— *Memoria formulada por la Comisión nombrada en sesión de 31 de mayo de 1899, compuesta por los señores Magín Pla y Soler, D. Felipe Bertrán de Amat, D. Guillermo Ma. de Brocá, D. José Pella y Forgas, D. José Estanyol y Colom, D. Guillermo A. Tell y Lafont y D. Antonio Ma. Borrell y Soler acerca de las Instituciones Jurídicas de Cataluña que conviene conservar en el Apéndice al Código Civil y aprobada por la Academia en sesión de 28 de agosto de 1899*, Barcelona, Imprenta y Litografía de José Cunill y Solá, 1899. Vegeu-ho també a: *Revista Jurídica de Catalunya*, 1899.

b) El manual d'Antoni M. Borrell i Soler, *El dret civil vigent a Catalunya*, Barcelona, Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat, 1923, obra editada posteriorment en versió castellana amb el títol *Derecho Civil vigente en Cataluña. Segunda edición traducida, corregida y complementada con la legislación y jurisprudencia posterior por el autor*, Barcelona, Bosch Casa Editorial, 1944.

En definitiva, una enumeració de precedents, de manera absolutament genèrica i confonent precedents i antecedents, es pot veure a Comisión de Juristas para la Compilación del Derecho Foral de Cataluña, *Textos legales, anteceden-*

tes de su labor y componentes de la misma a partir de su constitución, Barcelona, Imprenta de la Casa de Caridad, 1948.

Si ens centrem, doncs, en els projectes oficials com a precedents de la Llei 40/1960, sorgeix, llavors, el problema de la seva anàlisi.

La Llei 40/1960 és el colofó d'un procés llarg i feixuc que s'inicià amb la famosa *Memoria* realitzada per Manuel Duran i Bas i publicada a Barcelona el 1883. En aquest procés es van utilitzar dues metodologies de treball diferents: el sistema d'un apèndix al Codi civil espanyol i el sistema d'una compilació pròpia, com a conseqüència del Decret de 23 de maig de 1947 (resultat del Congrés Nacional de Dret Civil celebrat a Saragossa el 1946). Per tant, podria semblar oportú descriure, per una banda, els projectes d'apèndix i, per l'altra, els de compilació. Però aquesta manera de procedir plantejà un problema important, ja que en el moment final de l'elaboració del projecte que va acabar essent el projecte definitiu de compilació del 1955 sorgí novament el conflicte sobre la necessitat de reproduir el Projecte d'apèndix del 1930, conflicte que va conduir a la realització del conegut com a Projecte de Compilació del 1952, el qual no és un projecte oficial i consisteix, realment, en la reproducció del Projecte del 1930.

Tot això, en conseqüència, fa que la manera més prudent de procedir sigui la de presentar aquest procés de manera cronològica, però amb la precisió de diferenciar-hi dues etapes: una que va des de la *Memoria* de Duran i Bas fins al Projecte del 1930 (un període de quaranta-set anys) i una altra que se centra en el Projecte de Compilació del dret civil especial de Catalunya del 1955 (un període de setze anys més).

3.1. PRIMERA FASE

Aquesta etapa inclou la *Memoria* de Duran i Bas i el Projecte del 1930.

La característica fonamental d'aquests projectes és que, en el marc d'un Codi civil espanyol únic i uniformador, pretenen recollir les institucions jurídiques catalanes que calia conservar, però, i de manera cabdal, mantenint el sistema de fonts del dret propi, en el sentit que havia d'incloure unes normes sobre interpretació i integració i havia de mantenir el dret supletori romanocanònic; és a dir, pretenen un text que vagi més enllà de recollir només algunes normes concretes relatives a algunes institucions, per a ser incorporades materialment en el Codi civil.

Es pot afirmar que el punt clau del procés compilador és la pugna per un sistema de fonts del dret propi, que no s'aconseguirà fins a la Llei primera del Codi civil de Catalunya.

La *Memoria acerca de las Instituciones del Derecho Civil de Cataluña escrita con arreglo á lo dispuesto en el artículo 4º del Real Decreto de 2 de Febrero de 1880*, escrita per Manuel Duran i Bas i publicada a Barcelona, a la Imprenta de la Casa de Caridad, el 1883, n'és el primer precedent substancial.

El text original de la *Memoria*, amb tres-cents quaranta-cinc articles de text articulat (amb numeració amb xifres romanes), està datat el 28 de desembre de 1881 i és conseqüència del Decret de 2 de febrer de 1880, conegut com el Decret Álvarez Bugallal, però, com es pot observar, és coetani amb el Projecte de llei de bases del Codi civil, de 22 d'octubre de 1881, d'Alonso Martínez. Mentre que el Decret del 1880 només permetia introduir en el Codi civil les institucions que fossin indispensables com a excepció, el Projecte del 1881 obria la possibilitat de fer una llei especial, és a dir, un apèndix al Codi civil, per a conservar els anomenats *drets forals*, sistema que es va consolidar amb la Llei de bases de 22 de maig de 1888 (en la mateixa línia del Projecte de 7 de gener de 1885, de Francisco Silvela).

Això no obstant, tant el Decret (art. 4) com el Projecte de llei (base 17) eren enormement restrictius, de manera que el dret català era reduït a una «excepció» (que calia conservar «por ahora»).

La *Memoria*, mitjançant la utilització de la idea d'*integració* —per tant, més enllà de la mera interpretació (art. II)—, pretenia superar la restricció de no poder formular una normativa pròpia sobre fonts del dret; és a dir, amb el recurs a la integració es podia acudir a les fonts històriques i així es podria conservar el sistema tradicional de fonts del dret de Catalunya.

Però això no va prosperar.

Curiosament, quan Manuel Duran i Bas va ser ministre de Gràcia i Justícia (durant poc temps: del 5 de març al 25 d'octubre de 1899),⁵ es dictaren els decrets de 17 d'abril de 1899 i 24 d'abril de 1899, pels quals es reorganitzava la Comissió General de Codificació, es creaven comissions especials per a la redacció dels apèndixs i es determinava que les comissions s'havien de constituir el 15 de maig i els treballs s'havien de presentar en el termini de sis mesos des de la data de la seva constitució. La comissió catalana es va constituir amb la presidència de Francesc Romaní i Puigdemogolas, però no va fer mai el projecte d'apèndix (s'ha de notar, en canvi, que, a títol particular, l'Acadèmia de Dret va fer el primer el 1886; Romaní, amb Trias i Giró, en va fer un de mil seixanta-tres articles el 1903-1904; Almeda, amb Trias i Domènech, en va fer un de quatre-cents trenta-un articles; i Permanyer en va fer un altre de dos mil quatre-cents vint articles el 1915).

5. A la Universitat de Barcelona fou catedràtic de Dret Mercantil i Penal, degà de la Facultat de Dret i rector. Tot i que era un conservador adscrit al mateix partit de Cánovas del Castillo, se'n va separar el 1891 i fou ministre en el govern regeneracionista de Silvela i el general Polavieja.

La Mancomunitat de Catalunya, el 25 de maig de 1918, va encomanar al seu Consell Permanent un estudi sobre el règim jurídic català i la seva codificació total o parcial. El Consell Permanent va crear l'Oficina d'Estudis Jurídics per a fer la feina i aquesta Oficina va elaborar el treball *El dret català i la Codificació. Report presentat al Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya* (Barcelona, Impremta de la Casa de Caritat, 1919). L'alternativa al sistema d'apèndixs quedava plantejada: la codificació del dret civil de Catalunya.

Això no obstant, abans de la Segona República encara es va intentar fer un projecte d'apèndix. El 27 de juny de 1930, el ministre de Gràcia i Justícia de torn, José Estrada, va encomanar a Joan Maluquer i Viladot que la comissió de juristes catalans redactés un projecte, el qual fou lliurat el 18 de novembre de 1930.

Aquest projecte és l'*Apéndice de Derecho Catalán al Código Civil. Proyecto formulado antes de la promulgación del Código, por el eminente jurisconsulto Don Manuel Durán y Bas. Revisado y completado, después de información pública, por la actual comisión, constituida de acuerdo con el R.D. de 24 de abril de 1899* (Barcelona, Impremta La Neotipia, 1930).

Aquest projecte, que tenia tres-cents vuitanta articles, va començar a revisar-lo la Comissió General de Codificació, que va ser substituïda per la Comissió Jurídica Assessora, la qual va fer una lectura uniformista i va publicar un nou *Anteproyecto de Apéndice de las instituciones de Derecho Civil Catalán* el 23 de juliol de 1931, el qual ja tenia tres-cents trenta articles.⁶

Amb la Constitució republicana del 1931, amb l'article 11 de l'Estatut d'autonomia de 15 de setembre de 1932 i amb el resultat del Congrés Jurídic Català que va tenir lloc del 17 al 24 de maig de 1936, el projecte ja era definitivament inviable.

Durant el període autonomista no s'aconseguí tirar endavant el Codi civil de Catalunya i, com és sabut, es legislà sectorialment mitjançant lleis especials respecte de les matèries que exigien una reforma immediata (com ara els contractes de conreu o la successió intestada).

3.2. SEGONA FASE

Aquesta segona fase s'inicià amb l'Ordre ministerial de 3 d'agost de 1944, que autoritzà la celebració del Congrés Nacional de Dret Civil, per iniciativa del Consell d'Estudis de Dret Aragonès.

6. Publicat per primera vegada en el treball d'Antoni MIRAMBELL I ABANCÓ i Pablo SALVADOR CODERCH, «Els precedents de la Compilació», citat en la nota 3.

Aquest Congrés, que se celebrà a Saragossa el 1946, fou determinant, ja que s'hi decidí d'abandonar el sistema d'apèndixs i passar al sistema de compilacions. El Decret de 23 de maig de 1947 inaugurarà el camí cap a la Compilació, tot i que seguia formulant una idea restringida de conservació i encara mantenia la finalitat de redactar un futur codi general de dret civil espanyol, i creà una comissió de juristes per a formular un avantprojecte. La comissió de juristes fou nomenada per l'Ordre ministerial de 10 de febrer de 1948.

Inicialment, la Comissió va fer una revisió del Projecte d'apèndix del 1930 que va esdevenir una proposta no oficial d'alguns membres de la Comissió: *Ante-proyecto de la Compilación del Derecho Civil especial de Cataluña de 1952* (Barcelona, Casa Provincial de Caridad, 1952).

Posteriorment, la Comissió va elaborar el *Proyecto de la Compilación del Derecho Civil especial de Cataluña. Formado con arreglo a lo dispuesto en el art. 6º de la Ley de Bases del Código Civil y en el Decreto de 23 de mayo de 1947, por la Comisión de Juristas para el estudio y ordenación de las instituciones de Derecho Foral de Cataluña nombrada por Orden del Ministerio de Justicia de 10 de febrero de 1948*.⁷

El Projecte tenia cinc-cents seixanta-nou articles i una disposició transitòria (relativa a les qüestions de caràcter intertemporal) i pretenia ser molt complet i amb un sistema de fonts propi, diferent del contingut en el Codi civil espanyol.

Aquest Projecte fou editat tres vegades:

— A Barcelona, per la Imprenta Altés, SL, el 1955.

— A Barcelona, per la *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. LXXXVIII, el 1956. En aquesta edició es diu que «[...] de modo oficial y solemne fue entregado al Caudillo el día 14 de octubre de 1955, durante su estancia en Barcelona [...]», i el lliurament tingué lloc al Palau de Pedralbes.

— A Barcelona, per Ariel, SL, el 1959.

El Projecte, però, havia de ser revisat per la Comissió General de Codificació i després s'havia de tramitar al Govern i a les Corts Espanyoles.

7. Vegeu Francisco de A. CONDOMINES VALLS i Ramon FAUS ESTEVE, *Derecho civil especial de Cataluña: Ley de 21 de julio de 1960 anotada*, Barcelona, Librería Bosch, 1960 p. 10-11, on expliquen que la primera reunió de la Comissió tingué lloc al Palau de Justicia el 8 de març de 1948 i que el treball de la Comissió era summament difícil a causa del nombre excessiu de components que tenia, de manera que el Ple de la Comissió va designar una «comissió delegada» (la qual es va denominar també *Petita Comissió*) que estava integrada per Joan Maluquer Rosés, Jaume M. Mans Puigarnau, Carles Obiols Taberner, Josep M. de Porcioles Colomer, Ramon M. Roca Sastre, Francesc d'A. Condomines Valls i Ramon Faus Esteve, estigué presidida, fins a la seva mort, per Lluís Duran i Ventosa, i tingué com a secretari, també fins a la seva mort, Jordi Olivar Daydí i, després, Josep M. Pou d'Avilés.

El 23 de juny de 1958 el Ple de la Comissió General de Codificació va aprovar la versió final. Abans, però, s'havia designat una secció especial per a l'estudi de l'avantprojecte redactat per la Comissió de Juristes Catalans. La secció va fer quatre revisions, va deixar el text en tres-cents setanta-tres articles i va eliminar el sistema de fonts del dret i, especialment, el sistema d'integració mitjançant la derogació del dret històric.

El 30 d'abril de 1959, el Consell de Ministres va acordar enviar a les Corts Espanyoles el Projecte de compilació (*Boletín Oficial de las Cortes Españolas* [BOCE], núm. 633, de 30 de juny de 1959, p. 13051). A les Corts, el Projecte encara fou modificat d'acord amb l'«Informe de la Ponència de la Comisión de Justicia» i el «Dictamen de la Comisión de Justicia» (BOCE, núm. 667, de 28 de juny de 1960, p. 13893).⁸ El 20 de juliol de 1960, el Ple de les Corts Espanyoles va aprovar per unanimitat el Dictamen (BOCE, núm. 672, de 20 de juliol de 1960), que fou sancionat pel cap de l'Estat com a llei el 21 de juliol de 1960 i va ser publicat en el BOE, núm. 175, el 22 de juliol de 1960.⁹

Catalunya tenia una Compilació mutilada: amb la desaparició del seu sistema de fonts i amb l'establiment, en la seva disposició final segona, de la supletorietat del Codi civil espanyol com a dret supletori de primer grau, no deixava de ser, paradoxalment, un apèndix a la baixa del Codi civil espanyol.¹⁰

La primera obra amb comentaris o glosses a la Compilació segons la Llei de 21 de juliol de 1960, fou la realitzada per dos membres de la Comissió de Juristes Catalans: Francisco de A. Condomines Valls i Ramon Faus Esteve, *Derecho civil especial de Cataluña. Ley de 21 de julio de 1960 anotada* (Barcelona,

8. Francisco de A. CONDOMINES VALLS i Ramon FAUS ESTEVE, *Derecho civil especial de Cataluña*, p. 13-14, expliquen que en el període d'informació foren presentades encara noranta-set esmenes i que en la preparació d'aquestes esmenes va intervenir destacadament la Comissió de Cultura del Col·legi d'Advocats de Barcelona i, en concret, l'advocat Miquel Casals Coldecarrera i els notaris Lluís Figa Faura i Raimon Noguera Guzman. A continuació també expliquen la composició de la ponència, que fou presidida pel procurador a corts i membre de la Comissió de Juristes Catalans Josep M. de Porcioles.

9. Algunes opinions ho contextualitzen en la commemoració anual de la celebració de l'«alzamiento nacional». Vegeu Jesús MESTRE I CAMP (dir.), J. M. SALRACH i J. TERMES (ass.), *Diccionari d'història de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1992, p. 276, on es diu: «[...] el text legal sobre dret català, aprovat per les Corts del Reino en l'avinentesa d'una commemoració anyal de l'alçament militar franquista i publicat per llei estatal espanyola de 21 de juliol de 1960 [...]» (la veu és signada pels autors Sebastià Soler i Cot, Max Turull i Rubinat i Josep M. Pons Guri).

10. Vegeu-ne més informació a: Juan Francisco LASSO GAITE, *Crónica de la codificación española*, tom 4, *Codificación civil (génesis e historia del Código)*, vol. I, Madrid, Ministerio de Justicia, Comisión General de Codificación, 1979, i Juan Francisco LASSO GAITE, *Crónica de la codificación española*, tom 4, *Codificación civil (génesis e historia del Código)*, vol. II, Madrid, Ministerio de Justicia, Comisión General de Codificación, 1980.

Librería Bosch, 1960). La pretensió, segons s'explica en la introducció de l'edició, no era altra que «[...] estimando útil y conveniente para los profesionales tener a mano un ejemplar anotado y glosado sintéticamente del nuevo cuerpo legal, se lo ofrecen en esta edición».

Avui, però, el títol primer del llibre primer del Codi civil de Catalunya, amb els seus articles 111-1 al 111-5 relatius a les fonts del dret, la interpretació i la integració i el caràcter del Codi com a dret comú a Catalunya, ha redreçat, en part, una frustrada història.